

Rekabet Kurumu Başkanlığından,

REKABET KURULU KARARI

Dosya Sayısı : 2010-4-202 (Önaraştırma)
Karar Sayısı : 11-04/54-19
Karar Tarihi : 19.01.2011

A. TOPLANTIYA KATILAN ÜYELER

Başkan : Prof. Dr. Nurettin KALDIRIMCI
Üyeler : Doç. Dr. Mustafa ATEŞ, Mehmet Akif ERSİN,
İsmail Hakkı KARAKELLE, Doç. Dr. Cevdet İlhan GÜNAY,
Murat ÇETİNKAYA, Reşit GÜRPINAR

B. RAPORTÖRLER : Sinan BOZKUŞ, Zeynep ŞENGÖREN

C. BAŞVURAN : Pars ASLAN
Adres tespit edilememiştir.

D. HAKKINDA İNCELEME

YAPILAN : ETS-Ersoy Turistik Servisleri A.Ş.
Bağdat Cad. Göksel İş Merkezi No:55 K:4 Kızıltoprak/İstanbul

E. DOSYA KONUSU: ETS-Ersoy Turistik Servisleri A.Ş. (ETS)'nin birtakım eylemleri ile 4054 sayılı Kanun'u ihlal ettiği iddiası.

F. İDDİALARIN ÖZETİ: Başvuru dilekçesinde özetle; ETS'nin, yetkili acentelerinde başka tur operatörlerine ait ürün satışını engellediği, gazetelerdeki yoğun reklam ilanları ile rakiplerinin maliyet avantajını sınırladığı, 70'in üstünde otelle münhasır çalıştığı ve münhasır çalıştığı otellerde uyguladığı yüksek fiyatlardan elde ettiği gelirler ile münhasır çalışmadığı otellerde maliyete yakın satışlar yaparak çapraz sübvansiyon yaptığı, kendi grubu bünyesindeki Atlasjet firmasının uçak bilet satışlarının diğer acenteler tarafından yapılmasını kısıtladığı, rekabet ettiği alanlarda maliyetin altında fiyatlandırma yaptığı, tek başına faaliyet gösterdiği alanlarda ise yüksek fiyat politikası uyguladığı ve bir çifti hem tatile gönderip hem de ayda 5000 TL maaş vermeyi taahhüt ettiği "işte benim tatilim" reklam kampanyası ile rekabeti bozarak tekelleşmeye gittiği iddia edilmiştir.

G. DOSYA EVRELERİ: Kurum kayıtlarına 02.08.2010 tarih ve 6105 sayı ile giren başvuru üzerine hazırlanan 16.09.2010 tarih ve 2010-4-202/İİ-10-395.CK sayılı İlk İnceleme Raporu, 23.09.2010 tarih ve 10-60 sayılı Kurul toplantısında görüşülmüş ve soruşturma açılmasına gerek olup olmadığının belirlenmesi amacıyla, 4054 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun'un 40/1. maddesi uyarınca önaraştırma yapılmasına 10-60/1258-M sayı ile karar verilmiştir.

İlgili karar uyarınca düzenlenen 07.01.2011 tarih ve 2010-4-202/ÖA-11-377.SB sayılı Önaraştırma Raporu 10.01.2011 tarih ve REK.0.08.00.00-110/4 sayılı Başkanlık önergesi ile 11-04 sayılı Kurul toplantısında görüşülerek karara bağlanmıştır.

H. RAPORTÖR GÖRÜŞÜ: İlgili Rapor'da; ETS'nin 4054 sayılı Kanun'un 4. ve 6. maddesini ihlal ettiği iddiasını destekler nitelikte kanıt bulunmadığından, bu teşebbüs hakkında 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığı görüşüne yer verilmiştir.

11-04/54-19

I. İNCELEME VE DEĞERLENDİRME

I.1. İlgili Pazar

I.1.1. İlgili Ürün Pazarı

ETS, A grubu seyahat acentesi olup 1618 sayılı Seyahat Acentaları ve Seyahat Acentaları Birliği Kanunu'nda sayılan tüm faaliyetleri yerine getirebilmektedir. Bu nedenle ilgili ürün pazarı, "seyahat acenteliği hizmetleri" pazarı olarak tespit edilmiştir. Öte yandan ETS'nin birçok otel ile münhasır çalışması da önaraştırmaya konu başvuruda şikâyet edilen hususlar arasında yer almaktadır. Bu sebeple "konaklama hizmetleri pazarı" da dosya kapsamında üst pazar olarak belirlenmiştir.

I.1.2. İlgili Coğrafi Pazar

Şikâyet konusu seyahat acenteliği hizmetleri olan otel rezervasyonu, seyahat sigortası ve tur düzenlenmesi gibi hizmetlerin tüm Türkiye'de verilebiliyor olması ve rekabet koşullarının benzer bir görünüm arz etmesi sebebiyle, ilgili coğrafi pazar "Türkiye" olarak tespit edilmiştir.

I.2. Yapılan Tespitler

I.2.1. Tespitler

I.2.1.1. ETS'den Elde Edilen Belgeler

ETS'den alınan konuya ilişkin bilgi ve belgeler aşağıdaki gibidir:

1) Elde edilen belgeler arasında ETS'nin acenteler ile yapmış olduğu "Komisyon Karşılığı Satış Sözleşmesi" ve "Yetkili Satış Acenteliği Sözleşmesi" örnekleri yer almaktadır. Komisyon Karşılığı Satış Sözleşmesi örneklerinde herhangi bir rekabeti kısıtlayan hükme rastlanmamıştır. Nitekim teşebbüsün bu sözleşmelere ilişkin açıklamasında da acentelerin yetkili acente ve sistem acentesi olarak ikiye ayrıldığı ve yetkili acentelerin gazete ilanlarında unvanları ve telefon bilgileri verilen, ETS tabelasını kullanma yetkisine sahip olan acenteler olduğu; sistem acentelerinin ise gazete ilanlarında adları bulunmayan ve dolayısıyla kendilerine yönlendirme yapılmayan, ETS tabelasını veya benzer herhangi bir görselini kullanamayan, hem başka acenteler adına hem de kendi adlarına satış yapabilen acenteler olduğu belirtilmiştir.

2) Bir diğer belge ise otellerle imzalanan sözleşme örnekleridir. Bazı sözleşme örneklerinde şu şekilde bir hükme rastlanmıştır:

...

Teşebbüs, tek yetkili satıcılığın da 4054 sayılı Kanun anlamında münhasır çalışma olmadığını ve dolayısıyla başka bir seyahat acentesinin o otele ait odaları pazarlayamayacağı anlamı taşımadığını belirtmiş; söz konusu olan tek yetkililiğin yurt içinde söz konusu otelin gazete ilanı ile satışının sadece ETS tarafından yapılabileceği anlamına geldiğini, bununla birlikte bir başka seyahat acentesinin duyuru yapmaksızın aynı otele ait odaların satışını yapmasının mümkün olduğunu ve müşterilerin de doğrudan otel ile irtibat kurmak suretiyle oda satın almasının da imkân dâhilinde olduğunu ifade etmiştir. Elde edilen belgelerden anlaşıldığı üzere; 2010 yılında yaklaşık ... farklı otel ile çalışılmış, bunlardan 504 adedi ile kontenjan sözleşmesi yapılmış ve kontenjan sözleşmesi yapılmış olanların da ... adedinde ise tek yetkili satıcı olarak hizmet verilmiştir. Bu ... otel, 3, 4 ve 5 yıldızlı otellerdir. Turizm Bakanlığı verilerine göre, 31.12.2009 tarihi itibarıyla 1.936 adet 3, 4 ve 5 yıldızlı otel bulunmaktadır. ETS'nin münhasır çalıştığı ... adet otel, 3, 4 ve 5 yıldızlı otel toplamının yaklaşık ...'ine karşılık gelmektedir.

11-04/54-19

90 3) ETS'den gönderilen konu hakkındaki yazıda; seyahat acenteliği hizmetleri piyasasının, TÜRSAB'a üye olan 6.056 adet acentenin faaliyet gösterdiği "fragmante" bir piyasa olduğu ifade edilmiştir. Teşebbüs, elinde kesin bilgiler bulunmamakla birlikte, seyahat acenteliği hizmetleri piyasası genelinde ETS'nin payının yaklaşık ... olduğunun tahmin edildiğini belirtmiştir¹.

4) ETS Grubu bünyesinde bulunan grup şirketlerinin ortaklık yapıları elde edilen bir diğer belgedir. Anılan belgelere göre ETS Grubu şirketleri aşağıdaki şekildedir:

- ETS Ersoy Turistik Servisleri A.Ş.
- ATLASJET Havacılık A.Ş.
- SOYTUR Turizm Hizmetleri Paz Tic A.Ş.
- SOYTEK Teknolojik İletişim Hizmetleri Turizm Pazarlama ve Tic. A.Ş.

100 I.3. DEĞERLENDİRME

Dosya konusu şikâyet dilekçesinde, ETS firmasının;

1- Yetkili acentelerinde başka tur operatörlerine ait ürün satışını engellediği,

2- 70'in üstünde otelle münhasır çalıştığı ve münhasır çalıştığı otellerde uyguladığı yüksek fiyatlardan elde ettiği gelirler ile münhasır çalışmadığı otellerde maliyete yakın satışlar yaparak çapraz sübvansiyon yaptığı,

3- Kendi grubu bünyesindeki Atlasjet firmasının uçak bilet satışlarının diğer acenteler tarafından yapılmasını kısıtladığı,

4- Rekabet ettiği alanlarda maliyet altında fiyatlama yaptığı, tek başına faaliyet gösterdiği alanlarda ise yüksek fiyat politikası uyguladığı,

110 5- Gazetelerdeki yoğun reklam ilanları ile rakiplerinin maliyet avantajını sınırladığı ve bir çifti hem tatile gönderip hem de ayda 5.000 TL maaş vermeyi taahhüt ettiği "işte benim tatilim" reklam kampanyası ile rekabeti sınırladığı

iddia edilmiştir.

Yukarıda yer alan iddialardan ilk üçü 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında, dördüncüsü ise Kanun'un 6. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir. 5. maddede yer alan gazete ve sair vasıtalarla yapılan ilan ve reklam çalışmalarının yoğunluğuna ilişkin şikâyet ise ticari hayatta teşebbüslerin ürünlerini tanıtmak için başvurdukları olağan bir yöntem olması sebebiyle 4054 sayılı Kanun kapsamında bulunmamaktadır.

I.3.1. 4054 sayılı Kanun'un 4. Maddesi Kapsamında Yapılan Değerlendirmeler

120 Başvuruda iddia edildiği şekilde ETS'nin yetkili acentelerinde başka tur operatörlerinin satışlarını engellemesi ile ilgili olarak, teşebbüsün yetkili acentelerle akdettiği sözleşme örnekleri incelenmiş ve "Komisyon Karşılığı Satış Sözleşmesi" örneklerinde herhangi bir rekabeti kısıtlayan hükme rastlanmamıştır. "Yetkili Satış Acenteliği Sözleşmesi" (YSA) örneklerinde ise, sözleşme yapılan acentelerin yalnızca ETS ile çalışmasını gerektiren münhasırlık hükümleri bulunmaktadır. Hakkında önaraştırma yürütülen teşebbüs, söz konusu acentelerin 4054 sayılı Kanun anlamında gerçek birer acente olduklarını, 2002/2 sayılı Dikey Anlaşmalara İlişkin Grup Muafiyetinin Açıklanmasına Dair Kılavuz (Kılavuz)'da gerçek acenteye ilişkin belirtilen bütün unsurların ETS'nin acentelik ilişkilerinde de geçerli

¹ Pazar payı hesaplanırken Türkiye dışından gelen turistlere hizmet veren acentelerin dikkate alınmadığı ifade edilmiştir.

11-04/54-19

130 olduğunu ve söz konusu acentelerin kendi işletmelerine ait olanlar dışında herhangi bir risk üstlenmediklerini belirtmektedir.

Esasen, iki firma arasındaki ilişkinin Kanun'un 4. maddesi kapsamında olup olmadığını belirleyen faktör, acentenin müvekkil tarafından atandığı faaliyetlerle ilgili olarak ticari veya mali bir risk alıp almaması olup acentenin bir mali veya ticari risk taşımaması durumunda faaliyetleri müvekkil teşebbüsün faaliyetlerinin bir parçası olarak değerlendirilmektedir. Aksi halde, yani acentenin risk üstlenmesi durumunda, kendi yapmış olduğu yatırımların geri dönüşünü sağlayabilmesi için pazarlama stratejisini özgürce belirleyebilmesi gerekmekte ve bu durumda, her iki taraf da teşebbüs olarak değerlendirilebilmekte ve söz konusu sözleşme de Kanun'un 4. maddesi kapsamına girebilmektedir. Kılavuz'da acentelik ilişkisini belirlemede risk konusunun her olayın kendi özellikleri dikkate alınarak değerlendirileceği ifade edilmiştir.

140 ETS ile YSA sözleşmesi imzalayan acenteler, sözleşmenin A (1) maddesine göre ETS'nin hazırlayıp satışa arz ettiği hizmetlerin veya paket turların ya da sair turizm hizmetlerinin satışını komisyon mukabili gerçekleştirmektedirler. Acenteler, bahse konu hizmet veya turların ya da sair hizmetlerin satışının gerçekleşmemesi durumunda herhangi bir ticari risk ile karşı karşıya değildirler. Yalnızca acentenin kendi kusurundan kaynaklanan zararların tazmininin, sözleşme hükümlerine göre YSA sözleşmesi imzalayan acenteden tahsil edilmesi öngörülmüştür. Bu çerçevede, ETS ile YSA sözleşmesi imzalayan firmaların acente olarak nitelendirilmesi gerektiği ve 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi kapsamında değerlendirilemeyeceği kanaatine ulaşılmıştır.

150 İkinci şikâyet konusu ile ilgili olarak yapılan incelemede ise ETS ile münhasır çalışan otellerin toplamının 3, 4 ve 5 yıldızlı otel sayısının yaklaşık ...'si olduğu görülmektedir. Bahse konu otellerle yapılan sözleşme örneklerinin incelenmesi sonucunda 2002/2 sayılı Tebliğ'e aykırı herhangi bir hükme rastlanmamıştır. Dolayısıyla, otellerle yapılan ve münhasırlık içeren sözleşmeler 2002/2 sayılı Tebliğ'den yararlanabilecek niteliktedir. Diğer yandan, hakkında önaraştırma yürütülen teşebbüs tarafından yapılan açıklamalarda, otellerle imzalanan tek yetkili satıcılığın 4054 sayılı Kanun anlamında münhasır çalışma olmadığı ve dolayısıyla başka bir seyahat acentesinin o otele ait odaları pazarlayamayacağı anlamı taşımadığı belirtilmiş; söz konusu olan tek yetkililiğin yurt içinde söz konusu otelin gazete ilanları ile satışının sadece ETS tarafından yapılabileceği anlamına geldiği, bununla birlikte bir başka seyahat acentesinin duyuru yapmaksızın aynı otele ait odaların satışını yapmasının mümkün olduğu ve müşterilerin de doğrudan otel ile irtibat kurmak suretiyle oda satın almasının da imkân dâhilinde olduğu ifade edilmiştir.

160 Yukarıda yer verilen hususlar çerçevesinde, şikâyet edilen konu hakkında soruşturma açılmasına gerek olmadığı neticesine varılmıştır.

170 Şikâyet konusu iddialardan bir diğeri ise; Atlasjet firmasının uçak bilet satışlarının sadece ETS tarafından yapıldığına ilişkindir. 4054 sayılı Kanun'un 4. maddesi teşebbüsler arasındaki rekabeti engelleme, bozma ya da kısıtlama amacı veya etkisini taşıyan anlaşma, uyumlu eylem ve teşebbüs birliği kararlarını yasaklamaktadır. 4054 sayılı Kanun'un "Tanımlar" başlıklı 3. maddesinde teşebbüs "*piyasada mal veya hizmet üreten, pazarlayan, satan gerçek ve tüzel kişilerle, bağımsız karar verebilen ve ekonomik bakımdan bir bütün teşkil eden birimleri*" şeklinde tanımlanmaktadır. Aşağıda Atlasjet Havacılık A.Ş. (Atlasjet)'nin ortaklık yapısı gösterilmektedir:

11-04/54-19

Tablo 1: Atlasjet Havacılık A.Ş. Ortaklık Yapısı

<i>Hissedar Unvanı</i>	<i>Hisse Payı (%)</i>
Ali Murat Ersoy	...
Nisa Ersoy	...
Mehmet Albaş	...
Orhan Coşkun	...
Soytur Turizm Hizmetleri Pazarlama ve Ticaret A.Ş.	...
Havacılık Teknik A.Ş.	...
<i>Toplam</i>	<i>100</i>

Şirket ortaklarından Havacılık Teknik A.Ş.'nin %70'i Murat ERSOY tarafından kontrol edilmektedir. Yine hissedar SoyTUR Turizm Hizmetleri Pazarlama ve Ticaret A.Ş.'nin hisseleri, Ersoy ailesi ve Ersoy grubuna ait şirketlerce kontrol edilmektedir.

ETS'nin ortaklık yapısı ise aşağıda gösterilmektedir:

Tablo 2: ETS Ersoy Turistik Servisleri A.Ş. Ortaklık Yapısı

<i>Hissedar</i>	<i>Pay Oranı (%)</i>
Mehmet Nuri Ersoy	...
Ali Murat Ersoy	...
Soytur Turizm Hiz.Paz.ve Tic. A.Ş.	...
Soytek Teknolojik İletişim Hiz. Paz. A.Ş.	...
Ersoy Turistik Servisleri ve Paz A.Ş.	...
<i>Toplam</i>	<i>100</i>

Yukarıdaki iki tablodan da anlaşıldığı üzere, Atlasjet ile ETS aynı gruba ait şirketler olup, aynı aile tarafından kontrol edilmektedir. Bundan dolayı Atlasjet ve ETS, Kanun'un 3. maddesine göre birbirinden bağımsız karar alabilen ayrı teşebbüsler değil, tek bir teşebbüs olarak değerlendirilmelidir. Dolayısıyla Atlasjet biletlerinin sadece ETS tarafından satılması Kanun'un 4. maddesi kapsamında bulunmamaktadır.

1.3.2. 4054 sayılı Kanun'un 6. Maddesi Kapsamında Yapılan Değerlendirmeler

4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi bir veya birden fazla teşebbüsün ülkenin bütününde ya da bir bölümünde bir mal veya hizmet piyasasındaki hâkim durumunu tek başına yahut başkaları ile yapacağı anlaşmalar ya da birlikte davranışlar ile kötüye kullanmasını yasaklamaktadır. Bu maddenin ikinci fıkrasının (a) bendi "Ticari faaliyet alanına başka bir teşebbüsün girmesine doğrudan veya dolaylı olarak engel olunması ya da rakiplerin piyasadaki faaliyetlerinin zorlaştırılmasını amaçlayan eylemler"i kötüye kullanma hallerinden biri olarak saymıştır. Çapraz sübvansiyon yapmak sureti ile rakipleri dışlayıcı faaliyet bulunmak da Kanun'un 6. maddesi kapsamında değerlendirilebilmektedir. Kanun'un 6. maddesi kapsamında değerlendirilen bir eylemin ihlal olarak nitelendirilebilmesi için ise eylemi gerçekleştiren teşebbüsün hâkim durumda olduğunun tespit edilmesi gerekmektedir.

180

190

200

11-04/54-19

4054 sayılı Kanun'un 3. maddesinde hâkim durum; *"Belirli bir piyasadaki bir veya birden fazla teşebbüsün, rakipleri ve müşterilerinden bağımsız hareket ederek fiyat, arz, üretim ve dağıtım miktarı gibi ekonomik parametreleri belirleyebilme gücü"* olarak tanımlanmıştır. Hâkim durum tespitinde kullanılan kriterleri üç temel başlık altında toplamak mümkündür. Bunlar teşebbüsün ve rakiplerinin pazardaki konumu, pazara giriş ve genişleme engelleri ve alıcı gücü olarak sıralanabilir.

Hakim durum değerlendirmesinde en temel kriter teşebbüslerin pazar payı olmaktadır. Kurumumuza gelen bilgiden anlaşıldığı üzere, ETS ve iştiraklerinin ilgili pazardaki pazar payı ... geçmemektedir. Ayrıca, seyahat acenteliği hizmetleri piyasası, piyasada pek çok oyuncunun faaliyet gösterdiği fragmente bir piyasadır. Son verilere göre 5.685'i A grubu olmak üzere TÜRSAB'a üye 6.056 adet acente bulunmaktadır. Piyasaya girmek isteyen teşebbüsler için yasal veya teknik herhangi bir engel bulunmadığı da anlaşıldığından, ETS'nin yurt içi seyahat acenteliği hizmetleri pazarında hâkim durumda olmadığı ve dolayısıyla söz konusu eylemin 4054 sayılı Kanun'un 6. maddesi kapsamında ihlal teşkil etmediği kanaatine varılmıştır.

J. SONUÇ

Düzenlenen rapora ve incelenen dosya kapsamına göre, dosya konusu iddialara yönelik olarak 4054 sayılı Kanun'un 41. maddesi uyarınca soruşturma açılmasına gerek olmadığına, şikâyetin reddine OYBİRLİĞİ ile karar verilmiştir.